

ВІДМІННОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Козьменко С.М., д.е.н., проф.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ» (м. Суми, Україна)

Волковець Т.В., аспірант

Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

Екологічні податки можуть впроваджуватися з наступними цілями: фіскальною, стимулюючою та з ціллю покриття природоохоронних витрат. Бюджетним кодексом України затверджено зарахування надходжень від екологічного податку у повному розмірі до спеціальних фондів державного і місцевих бюджетів та, відповідно, їх цільове використання – фінансування природоохоронних заходів [1].

Це свідчить про те, що ціллю впровадження екологічного податку в Україні є покриття природоохоронних витрат, а також виключає фіскальну мету його впровадження. Разом з тим ніщо не заперечує можливості стягнення екологічного податку також і з ціллю забезпечення стимулюючого впливу на природокористувачів.

Згідно статистичних даних за 2002-2011 роки [2] надходжень від екологічного податку в Україні не достатньо для покриття витрат на охорону навколишнього середовища: у 2011 р. природоохоронні витрати перевищили обсяги надходжень від екологічного податку у 2,13 рази. При цьому в Європейському Союзі на покриття природоохоронних витрат в середньому необхідна лише четверта частина загального обсягу надходжень від екологічних податків.

Тобто затверджену ціль впровадження екологічного податку поки не досягнуто. Разом з тим існує вірогідність, що впровадження екологічного податку забезпечило стимули до скорочення забруднюючої діяльності.

Заміну збору за забруднення екологічним податком зі значним підвищенням ставок оподаткування забруднюючої діяльності можна порівняти до впровадження нового інструменту управління природокористуванням. Тому зміни обсягів забруднення в 2011 р. у порівнянні з 2010 р. доцільно вважати ефектом від впровадження екологічного податку в Україні.

Незважаючи на підвищення ставок за забруднення, обсяги викидів у повітря у 2011 р. зросли [2]. Це дозволяє зробити висновок, що при діючих ставках стягнення екологічного податку не створює стимулів до скорочення обсягів забруднення суб'єктами господарювання.

Цей факт також підтверджується статистичними даними про динаміку обсягів викидів у повітря двоокису вуглецю: у 2011 р., коли двоокис вуглецю було додано до переліку забруднюючих речовин, викиди яких підлягають

оподаткування екологічним податком, викиди цієї забруднюючої речовини зросли, досягнувши свого максимального значення за аналізований період.

Отже, діючі умови екологічного оподаткування в Україні не забезпечили ні помітних стимулів до скорочення обсягів забруднення, ні достатнього обсягу надходжень для покриття витрат на охорону навколишнього природного середовища.

Необхідно зазначити, що за кордоном до числа екологічних податків відносять усі податки, платежі та збори, які мають відношення до екології. В Україні разом з екологічним податком стягуються й інші податки, платежі та збори, які аналогічно до закордонного досвіду могли б бути визначені як екологічні, однак, ні законодавчо, ні статистично вони такими не визнані (Державна служба статистики України до групи Екологічних платежів відносить лише надходження від екологічного податку).

Саме з цією обставиною пов'язано те, що надходження від екологічного податку України не здатні покрити природоохоронні витрати та займають таку незначну частку в загальних обсягах податкових надходжень порівняно з відповідними показниками країн Європейського Союзу (менше 1% в порівнянні з 6-9 % в Європейському Союзі).

Якщо ж, аналогічно до закордонного досвіду, в якості надходжень від екологічного оподаткування врахувати надходження від усіх податків, платежів та зборів України, які мають вплив на екологію, їх частка в сукупних податкових надходженнях у 2011 р. склала б 8,19 %, тобто досягла б рівня країн Європейського Союзу, а їх обсяг перевищив би обсяг природоохоронних витрат у 7 раз. Тобто коштів для покриття природоохоронних витрат забезпечується достатньо, однак цільове спрямування надходжень на фінансування природоохоронних заходів закріплено лише для екологічного податку. Відсутність цільового призначення перетворює решту податків та платежів, які мають відношення до екології, на черговий фіскальний інструмент.

Тому необхідно затвердити хоча б часткове цільове використання надходжень від таких податків та платежів на розробку і реалізацію природоохоронних заходів, більшість з яких повинна бути спрямована саме на попередження погіршення стану навколишнього середовища.

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Статистичний щорічник України за 2010 рік. Державна служба статистики України / За ред. О.Г. Осауленка. – Київ : ТОВ “Август-Трейд”, 2011. – 560 с.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 131-133.